

Fonterra-leden Nieuw-Zeeland stemmen over Trading Among Farmers

ACHTERGROND

De leden van zuivelcoöperatie Fonterra uit Nieuw-Zeeland gaan 25 juni naar de stembus. Ze stemmen over een ingrijpende wijziging in de vermogensstructuur, getiteld Trading Among Farmers. Op het eerste gezicht lijkt TAF een onschuldige aanpassing, maar niet iedereen denkt daar zo over.

DOOR ONNO VAN BEKKUM

Zuivelcoöperatie Fonterra uit Nieuw-Zeeland wil de vermogensstructuur van het concern veranderen. Nieuwe leden en groeiers kopen nu nog aandelen van de coöperatie. Bij krimp of uittreding krijgen ze die aandelen weer in contanten uitgekeerd. Eén aandeel geeft recht op het leveren van één kilo 'milk solids' (eiwit- en vetcomponent in de melk). De toetreders betalen feitelijk de uittreders, met tussenkomst van de coöperatie.

Als Trading Among Farmers (TAF) in werking treedt, mogen de uittreders en krimpers hun aandelen rechtstreeks verkopen aan de toetreders en groeiers, zonder tussenkomst van de coöperatie. De coöperatie vervult dan niet langer haar intermediaire rol. "Nou en?", zou je denken. "Doen ze bij Avebe niet ongeveer hetzelfde?" Ogenschijnlijk wel, maar er blijkt 'coöperatief' meer aan de hand te zijn.

Problematisch

In de uitgifte en herinname van Fonterra-aandelen gaan fenomenale bedragen om. Sinds 2001 gaf de coöperatie voor meer dan 7 miljard Nieuw-Zeelandse dollar 'nieuwe' aandelen uit. In diezelfde periode kocht men voor bijna 6 miljard dollar oude aandelen terug. Een nettogroei van het eigen vermogen dus met 1,3 miljard dollar (700 miljoen euro).

De groei van de melkplas was erg belangrijk om deze aanwas van het eigen vermogen te kunnen realiseren. Behalve het herinvesteren van boekwinsten op

Als het systeem verandert, treedt Fonterra straks niet meer op als intermediair bij de koop en verkoop van aandelen.

Foto's Fonterra

verkoop van bedrijfsonderdelen bouwde men geen reserves op. Men gaf er de voorkeur aan om een zo hoog mogelijke melkprijs uit te betalen. Dat zorgde weer voor extra groei van de melkplas en zo was de cirkel rond. In tien jaar tijd groeide de melkplas met 19 procent.

Bijzonder is dat men de waarde van het aandeel steeds jaarlijks vaststelt. Daartoe huurde men een bedrijf in dat gespecialiseerd was in bedrijfswaarderingen. Verwachte toekomstige rendementen bepaalden de waarde van Fonterra in geval van overname. Zo groeide de waarde in zes jaar tot 2008 met een koersstijging van het aandeel van \$3 tot \$6,79. Tegenover 2 miljard van deze waardegroei stond feitelijk ingebracht vermogen door aandelengroei en reservering. De overige 3 miljard stond niet in de boeken; in zekere zin was het een zeepbel. Een zeepbel die zou kunnen barsten

als bijvoorbeeld een groep boeren zou vertrekken om een nieuwe concurrent te gaan belevieren. Kern van het probleem is dus de systematiek van waardepeiling.

Oplossing

De oplossing was eigenlijk vrij simpel geweest: breng de koers zo snel mogelijk op een reëel niveau en ga serieus reserves opbouwen. Eigenlijk is dit wat er gebeurde. Er kwam een koerscorrectie door de financiële crisis. En men zette definitief een streep door de mogelijkheid dat derden aandelen van Fonterra konden bezitten. TAF beperkte zich immers tot 'handel tussen boeren', nadat een eerder voorstel voor een 35 procent beursgang eind 2007 op heftig verzet stuitte. Deze 'nieuwe' insteek vertaalde men in een 25 procent koersreductie (tot \$4,52). Beperkte verhandelbaarheid drukt immers de koers. Merkwaardig, omdat er ook voor 2007

nooit sprake was van externe aandeelhouders. In afwachting van TAF besloot men in 2010 de koers van \$4,52 te bevriezen. Volgens had Fonterra twee goede jaren en men kon bijna een miljard dollar reserveren. Het lek lijkt daarmee boven water en de kou is even uit de lucht.

Is TAF eigenlijk nog wel nodig?

Maar wie 'A' zegt, moet 'B' zeggen. Het bestuur denkt sterk in termen van technische details duurde nog twee jaar en schaarse informatie voedde onrust en wantrouwen. Bleef 100 procent boereigendom en zeggenschap wel gegarandeerd?

Onderdeel van TAF is een schaduwnotering van stemloze certificaten van aandelen kan worden genoemd. Deze financiële rechten van 25 procent van de aandelen zijn publiek verhandelbaar. Een boer kan intern aandelen verkopen of extern verhandelen na conversie in certificaten. Zo is er altijd voldoende vraag en kunnen boeren uittreden zonder risico op koersdaling, denkt men.

Een groep boeren kwam in verzet omdat het juridisch eigendom van de bijbehorende aandelen bij een soort Stichting Administratiekantoor zou komen te liggen. Ze vreesden dat 100 procent boereigendom daarmee in het geding en de coöperatie zou kunnen afglijden richting een beursgang. Ook in de media liepen de gemoeiden hoog op. Om eenheid terug te brengen, kondigde het bestuur eind april een tweede stemronde aan. Op 25 juni mogen boeren zich opnieuw voor TAF uitspreken. Volgens het bestuur is een meerderheid van 50 procent sta-

tutair voldoende. De detailplannen voor TAF kwamen pas begin juni naar buiten. Het is complexe documentatie. Bedacht is dat leden de zeggenschap hebben binnen het administratiekantoor. Tal van beschermingsconstructies moeten het risico op 'afglijden' voorkomen. In korte tijd volgden meer dan 100 boerenvergaderingen. Een ware promotour om een duidelijke ja-stem te ontvangen. Tot in het Parlement woedden heftige discussies voordat deze de benodigde wetsaanpassingen accordeerde.

Verontruste boeren

De groep verontruste boeren blijft zich roeren. In hun opdracht schreef ondergetekende medio juni een rapport met een kritische analyse van TAF. Conclusie: "TAF draagt de coöperatieve verplichting om oude aandelen in te kopen over aan de leden zelf. Daarmee privatiseert men feitelijk de coöperatie tot een farmer-owned business, een onderneming in boerenhanden. De beschermingsconstructies nemen de prikkels voor boeren om te cashen niet weg. De druk om de bescherming af te bouwen blijft, van binnenin en van buitenaf. De continuïteit van 100 procent boereigendom is wel degelijk in gevaar."

De stemming over TAF is geen gelopen race. Het wordt spannend maandag in het Hamilton Event Centre, dat via satellietbeelden is verbonden aan zeven andere locaties in het land. Onno van Bekkum doet voor Boerderij Vandaag verslag vanuit de zaal.

□ Onno van Bekkum is coöperatiedeskundige en eigenaar van bureau voor coöperatie-ontwikkeling 'CO-OP Champions'. Voor Boerderij Vandaag volgt hij de actuele ontwikkelingen bij Fonterra. Zijn rapport is te lezen op www.coopchampions.com.

Grootste zuivelcoöperatie ter wereld

Fonterra is met een omzet van 12 miljard euro de grootste zuivelcoöperatie van de wereld. De groep ontstond in 2001 uit een fusie van twee zuivelcoöperaties met de New Zealand Dairy Board, een staatsmonopolist op zuivelexporten die vanwege de WTO moest privatiseren. Terwijl de Europese zuivel terugtrok binnen de muren van de interne markt, nam Nieuw-Zeeland die posities over. Inmiddels is Fonterra goed voor zo'n 40 procent van de wereldhandel in zuivelproducten, 95 procent van de nationale melkplas, zo'n 10 procent van het bruto binnenlands product en 25 procent van de export. Om te voorkomen dat Fonterra haar machtspositie misbruikt, wordt de coöperatie sterk gereguleerd. De wetgever vindt het erg belangrijk dat leden vrij kunnen uittreden zonder hun deel van de waarde van

Theo Spierings

Fonterra te verliezen. Vanuit een Nederlands perspectief is belangrijk dat Fonterra nauwe banden heeft met FrieslandCampina onder meer via de joint venture DMV-Fonterra voor farmaceutische draagstoffen. De huidige CEO van Fonterra, Theo Spierings, was interim directievoorzitter van FrieslandCampina tot de komst van Cees 't Hart. Spierings kondigde onlangs aan met Anker

Henry van der Heyden

Food Group - een oude bekende - in zee te gaan voor de verwerking van weiprodukten in Nederland. De invloedrijke boeren voorzitter van Fonterra, Henry van der Heyden, is ook van Nederlandse komaf. 'Sir' Henry is de drijvende kracht achter TAF. In november treedt hij af na twintig jaar bestuurslidmaatschap, waarvan in totaal twaalf jaar als voorzitter.

VRAGEN AAN
Jan Bobbink

Jan Bobbink: 'Qlip vergroot zijn werkterrein. We willen breder en dieper gaan werken'.

Foto Ton Kastermans

'Delen van de GD passen ons'

DOOR ROBERT BODDE

Qlip (wat staat voor Quality, laboratoriumonderzoek, inspecties en procescertificering) is marktleider in de kwaliteitsborging van de zuivelketen. Het bepaalt voor de zuivelaars jaarlijks van 2,5 miljoen tankmelkmonsters de waarde, onderzoekt 13 miljoen koemelkmonsters voor de melkproductieregistratie (MPR) en audit zo'n 10.000 keer per jaar een boerenbedrijf voor de kwaliteitssystemen van de zuivelfabrieken. Daarnaast doet het onderzoek naar de kaas-kwaliteit en borgt het processen voor coöperaties en particuliere bedrijven. Sinds 1 mei is Jan Bobbink (51) er directeur.

Wat voor organisatie trof u aan?

"Qlip is vijf jaar geleden ontstaan door de integratie van de melkcontrole, de certificerende organisatie OCM en het private deel van COKZ. Die integratie is geslaagd. Alle laboratoriumactiviteiten zijn verhuisd naar Zutphen. Het huis is nu op orde, we zijn financieel gezond. Maar we zijn nog erg naar binnen gericht, denken vanuit productie en onderzoek. Daarom is ook iemand met een sales- en marketingachtergrond aangezocht als nieuwe directeur, is de salesafdeling opgetuigd en is een klanttevreden-

heidsonderzoek opgestart." Qlip komt met mastitis- en salmonellaonderzoek op de markt. Het wil onderzoekscapaciteit van de GD overnemen. Maar Qlip is zeker niet uit op een overname, zegt de nieuwe directeur Jan Bobbink.

heidsonderzoek opgestart."

Dat klinkt alsof verandering op til is?

"Dat klopt: Qlip vergroot zijn werkterrein. We zijn nu actief op twee vlakken. Het eerste is kwaliteitsonderzoek in opdracht van de zuivelindustrie in melk, kaas en andere zuivelproducten. Het tweede is de certificering en borging van processen in de hele zuivelketen. Maar we willen breder en dieper werken. Breder werken betekent meer dan alleen zuivel. Sinds april doet Qlip bijvoorbeeld al het dioxine-onderzoek in eieren. Dieper werken betekent dat we ook rechtstreeks voor de boeren kunnen gaan werken. We onderzoeken ook onze kansen op het terrein van kwaliteitsonderzoek van veevoer."

Wat wilt u op het boeren erf gaan doen?

"We zijn sinds kort erkend cer-

tificeerder voor de pluimveesector, dus voor IKB-ei en IKB-kip. Dat kon eerst alleen het CBD. We hebben geen plannen om hetzelfde te gaan doen voor de varkenssector. In de rundveehouderij geven we vrijdag op de NRM de aftrap van een snelle mastitistest en salmonellaonderzoek in melkmonsters. Op termijn kan dat een testkit worden die de rundveehouder op zijn bedrijf kan uitvoeren. Verder focussen we nu ook op vleesveehouders met ons kwaliteitssysteem Qrund."

Onderzoek en advies? Dan wordt u rechtstreeks concurrent van de Gezondheidsdienst voor Dieren!

"Dat klopt, op onderdelen dan. Dierenartsen en melkveeouders juichen het ook toe dat er concurrentie komt bij dat onderzoek. Door onze schaal kunnen we dat goedkoper doen dan de GD.

Dat klinkt als een opmaat tot overname!

"Nee, dat zal het niet worden. We werken nauw samen met de GD bij zeer specialistisch onderzoek naar bestanddelen in melk. Ook ontwikkelen we samen nieuwe toepassingen zoals het headspace-onderzoek. Maar ik ontken niet dat het melkgerelateerde onderzoek van de GD een prima aanvulling zou zijn op ons pakket en we daarvoor in de markt zijn."

Cono-commissie beoordeelt geschikt voer

Westbeemster – Kaascoöperatie Cono heeft een voercommissie ingesteld, die beoordeelt of door leden te gebruiken veevoerders geen negatieve invloed hebben op de kazen en andere producten die Cono maakt.

Dit vertelt Cono-directeur Eric Hulst. De commissie is ingesteld naar aanleiding van de smaak- en geurproblemen die de coöperatie vorig jaar ondervond door het gebruik van tarwegistconcentraat (TGC). Na lang zoeken werd vastgesteld dat het gebruik van TGC in het rantsoen leidde tot een afwijkende geur aan de melk en smaakproblemen in de kaas.

Cono is er op gebrand om herhaling van zulke problemen te voorkomen. Steeds meer veehouders gebruiken eenvoudige veevoerders van allerlei herkomsten. Deze producten moeten altijd voldoen aan de wettelijke veiligheidseisen. Probleem is dat niet alle producten intensief zijn onderzocht op hun effecten op dieren of op een eindproduct, zoals kaas.

De voercommissie, met Cono-

Cono hoopt te ontdekken welk voer het beste bij de kaas past. Foto RB

leden en vertegenwoordigers van het management, gaat daarom beoordelen of voeders zonder gevaar voor het eindproduct kunnen worden gebruikt. Als daarvoor de benodigde kennis ontbreekt, wordt die ingehuurd. Hulst: "We betreden hiermee gevoelig terrein voor onze leden, want die hebben allemaal hun eigen ideeën over rantsoenen, voederwaarde, vrijheid en dergelijke, maar we produceren met z'n allen ook een bijzonder product. Het zou het mooiste zijn als we konden vaststellen welk voer het meest geschikt is voor de productie van onze kaas."

België verplicht onderzoek brucellose bij aankoop rund

Brussel – Runderen in België moeten verplicht onderzocht worden op brucellose bij aankoop en voor een keuring of tentoonstelling. Het gaat om runderen van meer dan achttien maanden oud.

Dat meldt het Federaal Agentschap van de Voedselketen (FAVV). In de afgelopen drie maanden werden in België meerdere uitbraken van brucellose vastgesteld. De FAVV wil met extra maatregelen proberen de verspreiding van de status 'officieel brucellosevrij' van België te behouden. Het agentschap betaalt de kosten van de analyses.

De FAVV tast nog in het duister over de oorzaak van de brucellose-uitbraak begin maart op bedrijven in de provincie Namen. Het enige dat tot nu toe vast staat, is dat het abortusgeval werd veroorzaakt door de biovar-3 stam van de Brucella abortusbacterie. Deze stam veroorzaakte in 2010 en

in de jaren negentig ook gevallen van brucellose. Volgens veearts Hans van Loo van Diergezondheidszorg Vlaanderen (DGZ) is er geen zekere link tussen de eerdere gevallen en die van dit jaar.

Het bedrijf waar het eerste geval werd aangetroffen, staat in België bekend als een topfokker van Belgisch Witblauwen. Het gaat om een bedrijf met een hoge sanitaire status. Vier van de andere brucellose-gevallen zijn duidelijk te linken aan het eerste bedrijf via vee-aankoop of de dierenarts. Daarnaast is op een bedrijf Brucella suis aangetroffen. Het zou gaan om een op zichzelf staand geval. De variant is te herleiden naar wilde zwijnen.

Nederland is sinds 1996 vrij van brucellose. België heeft sinds 2003 de brucellosevrije status. Eind 2010 werd een geval vastgesteld in de provincie Luik. Tot nu toe heeft België haar brucellosevrij-status weten te behouden.

Verhandelen aandelen Fonterra gaat door

ACHTERGROND

DOOR ONNO VAN BEKKUM

Het bestuur van de Nieuw-Zeelandse zuivelcoöperatie Fonterra heeft besloten om het nieuwe Trading Among Farmers (TAF) door te zetten. Het besluit komt nadat 66,5 procent van de leden maandag voor het nieuwe systeem stemde in een buitengewone ledenvergadering. Fonterra wil in november beginnen met de interne markt voor aandelen in de coöperatie.

"Ik heb er vertrouwen in dat de leden hier nu achter gaan staan", vertelt voorzitter Henry van der Heyden. "We zijn een verenigde familie. Zo is het altijd geweest. Door de intense discussies van de afgelopen jaren zijn we hier als coöperatie sterker uitgekomen. Dit is het duidelijke mandaat

CEO Theo Spierings volgde via het web de ledenvergadering. Foto ANP

waar het bestuur naar zoekt. Het bestuur is unaniem in zijn voornemen om TAF door te zetten."

Tot in de laatste minuten bleef de discussie over Fonterra's Trading Among Farmers verhit en verscheurd. Gepassioneerde voor- en tegenstanders wisselden elkaar af vanuit zeven locaties die via satelliet verbonden waren. Zelfs de Nederlandse CEO van Fonterra, Theo Spierings, was met de vergadering elektro-

nisch verbonden vanwege aanwezigheid in Nederland. Van de ruim 10.000 Fonterra-leden waren er 1.100 aanwezig in één van de diverse locaties. 85 procent van de leden stemde via internet, de post of tijdens de vergadering.

Formeel was een meerderheid van 50 procent van de stemmen vóór TAF voldoende. In juni 2010 was immers al een stemming over de hoofdlijn van het voorstel, die toen in de statuten is vastgelegd. Destijds stemde 90 procent vóór. De uitwerkingen van de voorstellen vereisten geen nadere statutaire aanpassingen. Formeel kon het bestuur daarom de lat 'laag' leggen. "Wat voor mij belangrijk is, is dat tweederde van de leden nu duidelijk zegt dat we hiermee moeten doorgaan", aldus Van der Heyden.

Het Fonterra-bestuur brengt tijdens de volgende algemene vergadering in november de wijzigingen opnieuw in stemming.

Melkprijs 2011 het hoogst in dertien jaar

Den Haag – De gemiddelde melkprijs in Nederland bedroeg in 2011 35,04 euro per 100 kilo. Dat is een stijging van 11 procent vergeleken met het jaar daarvoor en het hoogste niveau sinds 1999. Brancheorganisatie LTO Nederland heeft dat dinsdag bekendgemaakt. "De gevolgen van het diepe prijsdaling van 2009 zijn hiermee ruimschoots goedge maakt", aldus LTO.

Ook Franse megastal stuit op protest

Abbeville – In het Franse Abbeville protesteerden tientallen mensen tegen een project voor 1.000 melkkoeien en 750 jongvee. De betrokken boer probeert al ruim drie jaar een vergunning te krijgen. Bewoners van nabijgelegen dorpen riepen een speciale stichting in het leven tegen het plan. De regionale milieudienst bracht wel een positief advies uit.

Corr

Weinig animo voor Schmalleberg-test

Deventer – Slechts enkele veehouders hebben een bloedmonster ingezonden naar de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) om te testen op Schmalleberg. Sinds 15 juni is een ELISA-test beschikbaar die het mogelijk maakt afweerstoffen tegen het Schmalleberg-virus op te sporen. "De test is pas kort beschikbaar en veel boeren zijn nu druk met andere activiteiten zoals de ruwvoerwinning", aldus de GD.

'Cijfers over fouten met verdooving onjuist'

Berlijn – De Duitse vleessector wijst regeringsinformatie over het aantal verdoovingsfouten in de slachterijen van de hand als 'te algemeen en statistisch niet onderbouwd'. Volgens de Duitse regering wordt 12 procent van de varkens en 9 procent van de runderen niet goed verdoofd. Het Verband der Fleischwirtschaft (VDF) meent dat deze cijfers op natte-vingerwerk berusten.

Corr

COLUMN

Coöperatief asteblief

Structuur en mensen

Structuren of personen? Deze column schrijf ik vanuit Nieuw-Zeeland. Ik maak er intensieve dagen door.

Fonterra-leden stemden enkele dagen geleden over een nieuwe financieringsstructuur. De grootste zuivelcoöperatie brengt haar eigendom in gevaar. Zo vrezen veel verontruste boeren hier. Een grote groep bestuursgetrouwe leden gelooft dat dit zo'n vaart niet zal lopen. En er is een groep die vooral kijkt naar de waarde-ontwikkeling van hun investeringen. Hoe balanceer je al deze verschillende krachten?

In november verwacht het bestuur de nieuwe structuur te kunnen invoeren. Gaat dat de coöperatie veranderen? Of zijn het uiteindelijk toch de mensen zelf die het verschil maken? Zoals men de Rabobank wel eens een 'olietanker op volle zee' noemt: een eenling zal de koers niet snel veranderen.

Een derde van de Fonterra-stemmen was tegen. Dat is een heleboel. Niet genoeg blijkbaar om de structuraanpassing te blokkeren. Maar misschien wel om bestuurlijke veranderingen af te dwingen. Zo stemt het bestuur binnenkort over de nieuwe voorzitter. Sir Henry van der Heyden treedt in november af, na 20 jaar bestuurslidmaatschap, waarvan 12 jaar als voorzitter.

Een structuur is vaak een weerslag van een feitelijke situatie. Een structuurverandering is dan een inhaalslag voor een situatie die al eerder evolueerde. In het Fonterra-bestuur domineert al een aantal jaren het investerdersdenken. De recente asverschuiving van waardecreatie uit melk richting rendement op investeringen, is zo'n inhaalslag.

Er heerst onvrede bij een derde van de uitgebrachte stemmen. Vanuit hun positie kijkend: wat is dan slim om te doen? Aan de bestuurstafel een plaats claimen? Of 'onafhankelijk' blijven zodat je kritisch kunt toetsen en de verantwoordelijke personen scherp kunt houden? Ik denk voorlopig dat laatste. Niet onmiddellijk zelf de brokken opruimen die een ander creëert. Maar formuleer duidelijk je eisen waaraan de volgende voorzitter moet voldoen.

De goede mensen kunnen met een slechte structuur wel overweg. Met de verkeerde voorzitter heb je een probleem, ook al zijn je structuren nog zo mooi.

Onno van Bekkum is onafhankelijk coöperatiedeskundige (www.coopchampions.com)

Franse coöperaties proberen Groupe Doux te redden

Parijs – Vrijwel alle grote Franse landbouwcoöperaties zijn betrokken bij pogingen om kippenbedrijf Groupe Doux te redden. Dat blijkt uit een toelichting van Philippe Mangin, voorzitter van de overkoepelende organisatie Coop de France. “We kunnen als coöperaties een rol spelen en we zijn dan ook nauw betrokken bij dit moeilijke dossier. Het wegvalen van de productie bij Doux heeft ernstige gevolgen, vooral voor de pluimveehouders. Daarom is ook hun bond, de Confédération française de l'aviculture bij alle overleg aanwezig.”

Eerder werd het Nederlandse bedrijf Plukon als mogelijke kandidaat genoemd voor één of meerdere onderdelen van het op 1 juni failliet verklaarde Group Doux. Het Nederlandse bedrijf doet geen mededelingen over een eventuele overname van de Franse

kippenverwerker Groupe Doux. In dit verband worden ook als mogelijke belangstellenden onder meer de coöperaties Terrena, Triskalia, Maisadour, Agrial en Uneal genoemd. Ook circuleert de naam van het kippenbedrijf Duc.

Mangin: “We werken aan een overname van de groep. De bewindvoerders hebben ons de tijd gegeven tot 2 juli en dat is kort dag. De situatie is ook zo ernstig en zo moeilijk dat de regering eist dat de risico's voor de werkgelegenheid zo klein mogelijk blijven.”

Wel is nu een klein onderdeel van Groupe Doux verkocht. Het gaat om Stanven, een fabrikant van huisdierenvoeding in Plou-ray. De koper is Saria, een Europese onderneming op het gebied van diervoeding en biomassa die eigendom is van het Duitse Rethmann.

‘Formuleer je eisen waaraan een volgende voorzitter moet voldoen’

Rabobank: marktaandeel huismerken verdubbelt

Utrecht – Rabobank verwacht dat het marktaandeel van huismerken wereldwijd voor 2025 zal verdubbelen tot 50 procent.

Waar A-merken als Friesland-Campina of HAK nog een kans maken zich met hun producten te onderscheiden, vreest de bank dat de druk op B-merken scherp zal toenemen en uiteindelijk de keuze rest tussen het ontdekken van een niche of puur produceren in opdracht van de supermarkt.

Producenten van B-merken zien in het schap de komende jaren hun marktaandeel afnemen omdat huismerken het middensegment qua prijs toenemend invullen. Ze kunnen kiezen voor schaalvergroting, waarbij naast de productie van het eigen merk nieuwe productielijnen voor huismerken worden opgezet. Analis-

ten van de Rabobank komen tot de conclusie dat pure huismerkproducenten financieel net zoveel verdienen als bedrijven die voor huismerken en eigen B-merken produceren. Naarmate B-merken aan marktaandeel verliezen, slaat de balans door naar producenten van huismerken.

De oorzaak van mindere resultaten bij producenten van zowel B-merken als huismerken ligt volgens de bank in de onderhandelingspositie. Die is sterker naarmate de afnemer niet weet hoeveel kosten de producent maakt, hoe prijzen worden opgebouwd en welke nieuwe producten eraan komen. Huismerkproducenten delen hun kostenstructuur en pijlpijn meer met hun afnemer dan merkproducenten, waardoor de supermarkt beter in staat is de marge omlaag te dwingen.

Merkproducenten richten zich op de ontwikkeling van nieuwe producten. Bij productie voor huismerken staat de klant van de betreffende supermarkt centraal en ligt de focus op het produceren tegen een zo laag mogelijke prijs. Het spotten van trends in de supermarkt krijgt hierbij een meer prominente positie dan nieuwe productontwikkeling.

De twee bedrijfsculturen en verdienmodellen zijn moeilijk te verenigen, aldus de rapporteurs. Veel kleinere spelers gaan daarom op zoek naar een niche en proberen hun merken uit te bouwen, waar anderen de productie volledig in dienst van huismerken stellen. Risico's zijn dat supermarkten van leverancier veranderen of de productlijn schrappen. De marges bij produceren voor huismerken liggen lager.

Nieuwe subsidieregelingen opengesteld

Den Haag – Landbouwondernemers die willen investeren in machines en installaties voor de bewerking/verwerking van dierlijke mest of in precisielandbouw, kunnen weer subsidie aanvragen bij Dienst Regelingen. De subsidieregeling is opengesteld van 2 juli tot en met 27 juli 2012.

Ondernemers kunnen voor beide investeringscategorieën een

aanvraag indienen, maar ook binnen één categorie voor meerdere machines en installaties subsidie aanvragen. Budget is 7,5 miljoen euro. De provincie Utrecht stelt verder 315.000 euro beschikbaar voor investeringen in categorie 1 mestbewerking en -verwerking.

Loting onder de ingediende aanvragen bepaalt wie subsidie krijgt toegewezen. Heeft een on-

dernemer in 2010 of 2011 al subsidie toegewezen gekregen vanuit deze regeling, dan komt hij nu niet in aanmerking voor subsidie.

Van 1 tot en met 30 november 2012 kunnen ondernemers die willen investeren in mestsilo's, energie-efficiëntie en hernieuwbare energie subsidie aanvragen vanuit de regeling: andere investeringscategorieën.

Coöperatie windenergie biedt stroom gebundeld aan

Rotterdam – De coöperatie van windmoleneigenaars, Windunie, lanceert de Windunie Tender om voor windmoleneigenaren stroom gebundeld te gaan verkopen. Dat meldt directeur Rense van Dijk.

De Windunie heeft in de coöperatie de belangen gebundeld van ongeveer 250 leden, eigenaren van windmolens verspreid over het land. Het gaat om agrariërs, die een eigen windmolen op het bedrijf hebben staan.

Directeur Van Dijk zegt dat windmoleneigenaren vaak het onderspit delven in onderhandelingen met grote stroomafnemers. Met de Windunie Tender wil de coöperatie één pakket op de markt aanbieden, waardoor een betere prijs wordt gerealiseerd.

“Zo kunnen we gebruik maken van onze kracht als collectief en een betere prijs en goede leveringsvoorwaarden voor onze leden afdwingen.” Windunie hoopt op deze manier ook oudere windmolens, die niet meer in aanmerking komen voor subsidies, rendabel te houden.

De coöperatie biedt de stroom aan voor de jaren 2013 en 2014. In het contract wordt een minimumprijs afgesproken. Volgens directeur Van Dijk heeft de Windunie nooit eerder een tender zo groot opgezet. “We vegen als het ware alle molenaars in Noord Nederland met een aflopend contract bij elkaar.”

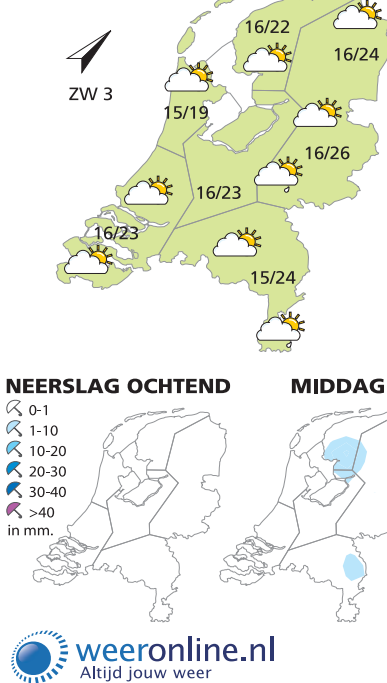
De coöperatie hoopt ook niet-leden te interesseren die zich bij het collectief aansluiten.

Duitse bank staakt investeringen in grondstoffen

Stuttgart – De Duitse bank LBBW (Landesbank Baden-Württemberg) stopt met het investeren in landbouwgrondstoffen. De twee investeringsfondsen die daarin speculeerden houden daarmee op en steken alleen nog geld in grondstoffen die niet voor voedingsdoeleinden worden benut.

De bank volgt het voorbeeld van concurrent Dekabank, die al in april een soortgelijk initiatief nam. Reden is het maatschappelijke protest tegen speculatie met basisvoedsel. Dat protest kwam van de consumentenorganisatie Foodwatch. Volgens Foodwatch zijn investeringen in agrarische grondstoffen schadelijk omdat de voedselprijzen daarmee onnodig worden opgedreven.

VANDAAG

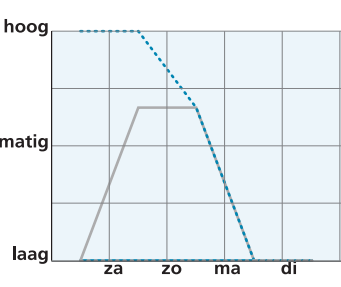

WEERSVERWACHTING KOMENDE DAGEN REGIO MIDDEN

	ZA	ZO	MA	DI	WO	DO	VR
Tmin/Tmax	14/23	11/21	11/21	10/24	12/24	13/22	12/21
Wind in Bft.	ZW 3	ZW 3	W 2	Z 3	Z 3	ZW 3	ZW 3
Neerslagkans	45%	40%	30%	25%	50%	40%	65%
Neerslag in mm.	0-2	0-1	<0.5	<0.5	0-2	2-8	3-10
Verdamping in mm.	3	4	3	4	4	3	3

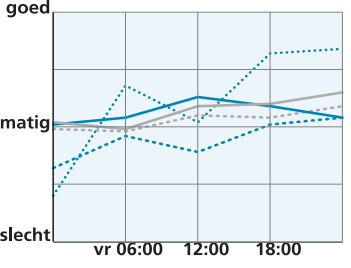
INFECTIEKANSEN

- Fusarium tarwe
- Valse meeldauw uien
- Phytophthora aardappelen
- Cercospora bieten

EFFECTBESPUITING

- Herbiciden - bodem
- Herbiciden - contact
- Insecticiden
- Fungiciden - systemisch
- Fungiciden - contact

De **discussie over de vermogensstructuur** van 's werelds grootste zuivelcoöperatie Fonterra is voorlopig nog niet afgelopen.

Fonterra-leden houden hun coöperatie scherp

LEDEN van Fonterra stemden maandag 25 juni vóór invoering van verhandelbare aandelen. Althans, die conclusie trekt het bestuur nadat over 85 procent van de 'milk solids' (kilo's eiwit en vet in de melk) 66 procent vóór stemde. Toch is het nog geen gelopen race. Leden moeten in november nog een keer naar de stembus. Een serie extra beschermingsmaatregelen behaalde met 72 procent niet de statutair vereiste 75 procent meerderheid.

De discussie over de vermogensstructuur van 's werelds grootste zuivelcoöperatie loopt al ruim zeven jaar. Ook de stemming die bestuursvoorzitter Henry van der Heyden afgelopen maandag in-

leidde als de 'laatste stemming', maakte daar nog geen einde aan. Dat is tekenend voor het proces: het bestuur maakt de materie dermate complex dat boeren maar met moeite aanhaken. Nu is de zuivelsector in Nieuw-Zeeland wat moeilijk te vergelijken met die in Nederland. Hun coöperatieve denken is daarom ook anders. Je moet het zien om het echt te begrijpen. Fonterra heeft zo'n 10.500 leden (ter vergelijking: evenknie FrieslandCampina heeft 14.400 leden). Samen zijn ze goed voor zo'n 15 miljard liter melk (FC: 8,9 miljard liter ledenmelk). Kortom, gemiddeld melkt men zo'n 1,5 miljoen liter (hier: ruim 6 ton). Gemiddeld, want er zijn 'uitschieters'. De groot-

ste 400 'boeren' leveren samen zo'n 40 procent van de totale melkplas: 15 miljoen liter per bedrijf (vaak meerdere boerderijen). Opnieuw: gemiddeld. Zo'n 10 tot 15 procent van deze joint venture partner van FrieslandCampina is van oorsprong Nederlandse boer.

Macht bij 'boeren met schone handen'

Veel grote boerenbedrijven in Nieuw-Zeeland zijn in beheer van 'boeren met schone handen'.

'Boer zijn' is voor deze mensen een geuzennaam voor een participant in een investeringsgroep. Zo'n groep bestaat uit één of enkele 'echte' boeren en derden die samen investeren in landbouwproductie. Hun denken is anders dan zoals in het gezinsbedrijf. Kopen en verkopen op het juiste moment is belangrijker dan de melkprijs. Succesvolle boeren ontstij-

gen het produceren en worden investeerders.

De denkwijze van deze boeren beïnvloedt de coöperatie-ontwikkeling. De meeste bestuursleden horen tot de categorie 'boeren met schone handen'. Het zijn hooggekwalificeerde professionals. Als bestuur maken ze nog steeds de dienst uit. Hun inhoudelijke kwaliteit, procesmanagement en voorkomen tijdens de jaarvergadering waar leden stemden over Trading Among Farmers, was indrukwekkend.

Naast het bestuur is er

een soort coöperatieraad die regionaal de leden vertegenwoordigt, toezicht uitoefent op het bestuur en bestuursvoorstellen accordeert voordat men de leden raadpleegt. Die raad zit in een lastig pakket: tussen het bestuur en de achterban. Toen het bestuur in 2007 met een voorstel kwam voor een gedeeltelijke beursgang, was het de coöperatieraad die de oppositie mobiliseerde en de plug eruit trok. Critici betitelen de waakhond van weleer nu als een ingedutte schootpoes.

voor gespecialiseerde onderneming jaarlijks komt waarden. Dat had te maken met restrictieve overheidsregulering die 'vrije toe- en uittreding' van boeren moest garanderen. In zes jaar tijd schoot de aandeelkoers omhoog van \$3 naar \$6,79, zonder dat men een buffer creëerde om vertrekkende leden te kunnen uitbetalen. Dit leidde tot een onhoudbare situatie in het geval dat vanwege droogte, vestiging van een concurrent of anderszins opeens veel leden zouden weggaan. Het bestuur becijferde de 'redemption risk' (kosten van onvoorziene uittredingen) op mogelijk \$1 miljard.

De 'oplossing' die men bedacht, was vernuftig: in plaats van toetreders te laten inkopen en uittredende boeren uit te keren, stelde men voor dat toetreders de aandelen van uittreders rechtstreeks zouden kopen op een interne beurs.

Voor de prijsvorming en de liquiditeit van de markt bedacht men daarnaast een externe beurs voor stemloze aandelen. Die zouden dezelfde koers en dividendrechten hebben als gewone coöperatie-aandelen, maar niet het leveringsrecht en stemrecht. Om de details van het voorstel uit te werken, had het bestuur nog twee jaar nodig.

RM0's lossen melk bij Fonterra Cooperative Group Ltd in Te Awamutu, Nieuw-Zeeland. FOTO: BRENDON O'HAGAN/BLOOMBERG

Ook was aanpassing van de overheids-wetgeving rondom Fonterra nodig. Gedurende deze periode informeerde men de boeren - vanwege vermeende vertrouwelijkheid - maar mondjesmaat. Dat leidde tot onzekerheid en onrust. Toen Theo Spierings als nieuwe CEO arriveerde in september 2011, woedde er een hevige discussie over de juridische eigendomsrechten over de aandelen, waarvan het publiek de certificaten zou verwerven. Ongeruste boeren organiseerden hun eigen oppositie en kregen ook de lokale boerenorganisatie aan hun zijde. Men dwong een herstemming af.

Tegenvaller

Het conceptvoorstel dat in juni 2010 nog 90 procent van de stemmen ontving, kreeg de 25ste een 33 procent tegenstem. Dat was een klap in het gezicht van het bestuur. Mede omdat veel leden stemmen vanuit loyaliteit naar het bestuur of vanuit een investeerdersbelang - die zouden het misschien helemaal niet zo erg vinden mocht Fonterra toch afglijden richting een echte beursgang. Kort-

om, dat een kwart van de leden van gedachten veranderde, was een enorme tegenvaller. Het bestuur en ook de coöperatieraad zullen goed bij zichzelf te rade moeten gaan: hoe kon dit gebeuren? En, toewerkend naar de invoering van TAF, hoe gaan ze de komende maanden met deze groep om? Het frustreren van de stemming over de aanvullende beschermingsconstructies brengt met name de coöperatieraad in een lastig pakket, die dit onderdeel 'fundamenteel' vond.

Mocht die stemming in november weer 'mis' gaan: kan de raad dan wel zijn fiat geven? De nu goed georganiseerde groep van tegenstemmers zal het bestuur heel kritisch volgen: komt men de belofte na van 100 procent boereneigendom en zeggenschap? En zo kom je bij de kern van coöperatief besturen: leden die de coöperatie scherp houden.

Onno van Bekkum

Onno van Bekkum is coöperatiedeskundige en eigenaar van bureau voor coöperatie-ontwikkeling CO-OP Champions. Voor Boerderij volgt hij de actuele ontwikkelingen bij Fonterra. Een gedetailleerde rapportage over Fonterra is te lezen op www.coopchampions.com.